

Benefity a riziká internetu

Esej

Simona Nemčeková

Internet ako nové médium je v súčasnosti jedným z najdôležitejších a najvyužívanejších druhov médií, najmä vďaka nespočetnému množstvu funkcií, ktoré používateľom ponúka. Bez internetu si už málokto vie predstaviť svoj život, stal sa súčasťou voľného času alebo času pracovného a študijného. Internet nám ponúka nespočetné množstvo informácií, zábavy, sprostredkovanie komunikácie, vzdelávanie, prácu či finančný výnos. Pri používaní internetu je však dôležité uvedomiť si, že okrem pozitív na používateľov striehne aj množstvo rizík. Mali by sme si preto byť vedomí ako benefitov, tak aj rizík internetu, aby sme sa vyhli jeho negatívnemu vplyvu a nechceným účinkom.

Riziká internetu

Je všeobecne rozšírený názor, že internet predstavuje najväčšie nebezpečenstvo pre deti a mladistvých. Rovnako však môže byť nebezpečný aj pre dospelých a seniorov. Používanie internetu deťmi je súčasťou ich každodennej reality od stále nižšieho veku. Niektoré online aktivity sú dokonca neoddeliteľne potenciálnymi príležitosťami a, zároveň aj rizikami. Tieto možno nazvať *riskantnými príležitosťami*.¹

K najväčším rizikám internetu patrí určite pohlcovanie príliš veľkého množstva času. Tento fenomén sa dotýka najmä detí a mladistvých, ktorí veľakrát nevedia, ako naložiť so svojím voľným časom. Deti sa nevenujú mimoškolským aktivitám, nevedia si nájsť žiadnu aktivitu, ktorá by ich zaujímala alebo nemajú kamarátov, s ktorými by mohli tráviť voľný čas. Preto sa začnú uchýľovať k internetu, ktorý im poskytuje takmer všetko, po čom zatúžia a, ktorý sa časom môže stať ich najlepším kamarátom. Deti radi trávia čas hraním on-line hier, sú na sociálnych sieťach, vyhľadávajú informácie a prehľadávajú obsahy na webových stránkach. V prípade trávenia veľkého množstva času na internete má prístup k situácii najmä rodič, ktorý by mal dieťa určitým spôsobom integrovať späť do reálneho sveta - napríklad tak, že po rozhovore s dieťaťom zistí, o aké aktivity sa zaujíma a po vzájomnej dohode ho môže na danú aktivitu zapísať vo forme záujmového krúžku. Pokiaľ však bude dieťa stále tráviť veľa času na internete, môže si tým privodiť aj ďalšie komplikácie, a to napríklad zdravotné (poškodenia chrbtice, kĺbov, svalov, očí), môže sa stať závislým na internete alebo sa zaplietť do neprijemností.

Deti disponujú technickými zručnosťami, často ich ovládajú lepšie ako dospelí, avšak chýba im emočná a sociálna zrelosť, kritické myslenie a životné skúsenosti. Tým, že nepoznajú riziká a spôsoby, ako sa v situáciách zachovať, využívajú internet často riskantne.

¹ TOMKOVÁ, J. a kol: *Príležitosti a riziká používania internetu deťmi. Sociálna sieť Facebook: Záverečná správa z výskumnej úlohy*. Bratislava : Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie. 2015. s. 3.

Môže ísť napríklad o zverejňovanie osobných údajov, kyberstalking, kybergrooming či kyberšikanovanie.² Kyberšikanovanie je jeden z najčastejšie sa vyskytujúcich negatívnych javov spojených s internetom. Kyberšikana nie je úplne nový pojem. Tak, ako šikanovanie, aj kyberšikanovanie je opakové a zámerné správanie, ktorého cieľom je vysmievať sa a niekomu ubližovať. Kyberšikana sa však objavuje v inom priestore - vo virtuálnom.³

Kyberšikana sa viac týka detí a mladistvých, ale nie je to vždy tak. Šikanovanie vo virtuálnom priestore sa deje z rôznych dôvodov. Ľudia si týmto spôsobom krátia čas, pre niekoho je to zábava a nevedomuje si následky svojho konania. Ľudia, ktorí vykonávajú kyberšikanu, chcú byť možno zaujímaví, chcú sa ukázať pred svojimi rovesníkmi, pretože najmä medzi mladými ľuďmi sa veľakrát dobro a poslušnosť nenesí. Za svoje obeť si väčšinou vyberajú tichých jedincov, nespoločenských, zo slabších sociálnych pomerov, zakomplexovaných, so zdravotnými ťažkosťami, alebo si môžu vybrať niekoho náhodne bez konkrétnej príčiny. Nemusí to však byť vždy silnejší, obľúbenejší jedinec, ktorý vykonáva kyberšikanu. Môže ním byť aj ten, ktorý je šikanovaný v skutočnosti, a mohol by sa takouto formou odplatiť alebo nie je obľúbený medzi rovesníkmi, ale chce ním byť. Kyberšikana môže mať za následok vážne psychické problémy, deti môžu odmietať chodiť do školy, mimo domov, stretávať sa s ľuďmi, môžu si zhoršiť študijné výsledky alebo si môžu začať fyzicky ubližovať.

Ďalším rizikom používania internetu je zneužívanie osobných údajov, kontaktných údajov, informácií o majetkových pomeroch, fotografií a videí a phishing. Najväčším rizikom poskytovania osobných údajov prostredníctvom internetu je, že sa tieto údaje priamo alebo nepriamo dostanú k niekomu, kto ich môže využiť, či zneužiť. Pokiaľ sa tieto údaje zverejnia, sú voľne k dispozícii a osoba, ktorá ich uverejnila stráca nad nimi kontrolu. Medzi zneužívané údaje patria osobné údaje (meno, bydlisko, telefónne číslo, pracovisko, rodné číslo, atď.), bankové údaje (číslo účtu, heslo, informácie ku kreditným kartám, atď.), fotografie a videá (zachytávanie nepríjemných a trápnych situácií - nahota, pod vplyvom omamných látok, atď.) a informácie o sociálno-ekonomických pomeroch (aké sú príjmy, čo osoba vlastní, atď.).⁴

Tieto informácie sa zneužívajú rôznymi spôsobmi. Napríklad osobné údaje ako meno, kontakt, bydlisko môže ktokoľvek použiť na neustále kontaktovanie osoby. Môže ho osobne sledovať, navštevovať ho, písať e-mail, SMS a telefonovať. Tento jav môže súvisieť aj s

² TOMKOVÁ, J. a kol: *Príležitosti a riziká používania internetu deťmi. Sociálna sieť Facebook: Záverečná správa z výskumnej úlohy*. Bratislava : Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie. 2015. s. 4.

³ GREGUSSOVÁ, M., DROBNÝ, M.: *Deti v sieti: Riziká virtuálneho priestoru a ochrana pred nimi*. eSlovensko, 2013, s. 42.

⁴ GREGUSSOVÁ, M., DROBNÝ, M.: *Deti v sieti: Riziká virtuálneho priestoru a ochrana pred nimi*. eSlovensko, 2013, s. 78

d'alším rizikom internetu - kyberstalkingom, čiže neustálym prenasledovaním vo virtuálnom priestore. Rodné číslo môže byť napríklad zneužitá na falšovanie identity. Uverejňovanie fotografií a videí je tiež veľmi riskantný krok, aj keď si to veľa ľudí stále neuvedomuje. Fotografie a videá zo súkromia majú k dispozícii všetci - rodina, kamaráti, partneri, zamestnávateľa, možní budúci zamestnávateľa alebo občiansky aktivisti. Nevhodné zábery môžu ľudí dostať do veľkých problémov - strata priateľov, partnerov, zamestnania, problémy s rodinnými príslušníkmi alebo problémy so zákonom. Ide napríklad o zábery, kde je prezentovaná nahota ľudského tela, ľudia sú pod vplyvom omamných látok a mnoho iných záberov. Fotografie bývajú obľúbenou súčasťou vytvárania falošných profilov užívateľov na sociálnych sieťach, e-mailoch či na webových stránkach.

Ďalšími, a určite nie zanedbateľnými rizikami internetu, sú nevyžiadané obsahy (spam, hoax, targetting, atď.), sexuálne zneužívanie, dôvera v podvodníkov (podvodné internetové obchody, inzeráty, falošné profily a účty), strata dôležitosti osobného kontaktu, vyhľadávanie, spracúvanie a zdieľanie veľkého množstva nepravdivých a neoverených informácií a mnoho ďalších rizík spojených s internetom.

Benefity internetu

Rozmach internetu priniesol ako médium rôznorodé príležitosti. Výrazným benefitom internetu je to, že človek nie je vo vzťahu k obsahom sprostredkovaným médiami len prijímateľom, ale vystupuje aj ako tvorca a integrujúci s obsahom (čo podnecuje uvažovanie ako aj fantáziu a tvorivosť), s ľuďmi a so širšími sociálnymi systémami.⁵

Tvorivosť a fantázia majú v dnešnej dobe veľkú úlohu. Výsledkom tvorivej činnosti je produkt, ktorý môže mať nespočetné množstvo funkcií - autorom a prijímateľom môže prinášať pocit šťastia, radosti, zábavy, finančnej odmeny, prestíž, uznanie autora a iné. Aj vďaka tvorivej činnosti internet rozširuje priestor pre detský vývin.

Internet ďalej prináša obohatenie o nové spôsoby a formy v komunikácii. Spomedzi aktivít deťom poskytuje hry, informácie a priestor pre vzdelávanie, prehľad o kultúrnom, športovom dianí a udalostiach, spoločenských podujatiach, ktorý môže podporiť ich následné rozvíjanie v off-line prostredí.⁶

On-line komunikácia je jednou z najväčších výhod internetu. Vďaka jej rôznym formám (e-mail, chat, sociálne siete, diskusné fóra) môžu ľudia udržiavať alebo rozvíjať

⁵ TOMKOVÁ, J. a kol: *Príležitosti a riziká používania internetu deťmi. Sociálna sieť Facebook: Záverečná správa z výskumnej úlohy*. Bratislava : Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie. 2015. s. 4.

⁶ TOMKOVÁ, J. a kol: *Príležitosti a riziká používania internetu deťmi. Sociálna sieť Facebook: Záverečná správa z výskumnej úlohy*. Bratislava : Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie. 2015. s. 4.

vzťahy so svojimi blízkymi, rodinou, kamarátmi, partnermi, doposiaľ neznámymi ľuďmi a pomáha aj v pracovnom a občianskom živote. On-line vzdelávacie hry, ktoré sú primárne určené deťom, im môžu pomáhať v ich ďalšom vzdelávaní. Vhodnými hrami sú napríklad také hry, kde sa učia komunikovať v cudzích jazykoch, zemepisné a cestovateľské hry, hry zamerané na vedu alebo hry podporujúce tvorivé myslenie.

Úlohou internetu je najmä sprostredkovať a šíriť informácie a obsahy. Informácie a obsahy môžu byť sprostredkované buď za poplatok, alebo zadarmo. Za poplatok sú zväčša zverejňované archívy mediálnych organizácií (TV archívy) alebo spravodajské a publicistické webové fóra. Zadarmo sa poskytujú napríklad informácie verejného občianskeho charakteru (úradu, zákony, verejná doprava), zadarmo sprístupnené spravodajstvo a publicistika na webových fórach a mnoho iných informácií.

Veľkou výhodou internetu sú internetové knižnice. Nie všetci majú prístup k určitým knižným materiálom (bývanie v menšom meste, na vidieku, na samote, v zahraničí). Výhodou internetových knižníc je aj to, že papier sa postupom času opotrebuje, výtlačky, ktoré sú umiestnené len na jednom mieste sa môžu zničiť, napríklad vďaka živelnému pohromu. V internetovej knižnici môže byť kniha k dispozícii na dlhšiu dobu.

Ďalšími výhodami internetu môžu byť skvalitňovanie vyučovacieho procesu väčším množstvom dostupných informácií na internete, on-line štúdium na vysokých školách, on-line semináre, workshopy, školenia, indisponovaným ľuďom internet poskytuje prácu vo forme výkonu práce z domova, vďaka sociálnym sieťam sa udržiavajú kontakty s blízkymi, spoznávanie nových ľudí alebo obnova starých kontaktov.

Vďaka uvedeným benefitom možno vidieť, že internet nie je len niečo, čo škodí jednotlivcom, skupinám alebo celej spoločnosti. Internet má mnoho funkcií, ktoré nám uľahčujú život, obohacujú ho a robia ľudí šťastnejšími. Avšak, netreba zabúdať aj na jeho negatívne stránky, aby sa z potešenia nestala tragédia. Internet sa zaradil takmer do všetkých oblastí ľudského života. Ľudia ho využívajú už od útleho veku, veľakrát vedia pracovať na internete a ešte nevedia ani písať a čítať. Ovládanie internetu je pre nás takmer prirodzené, avšak nie všetci si uvedomujú aj existenciu rizík s ním spojených. Deti a seniori sú často najrizikovejšou skupinou, ktorá pracuje s internetom, nakoľko práve oni majú nedostatočne vyvinuté kritické myslenie v oblasti používania médií. Veľkú úlohu pri kritickom používaní médií týchto skupín zohrávajú rodičia, školy a sociálni pracovníci. Pokiaľ si budú ľudia vedomí svojho správania na internete a rizík s ním spojených, môžu na ňom stráviť príjemné chvíle plné oddychu, zábavy a sebazdokonaľovania a bez nepríjemností, spôsobených práve internetom.

Použitá literatúra a zdroje:

GREGUSSOVÁ, M., DROBNÝ, M.: *Deti v sieti: Riziká virtuálneho priestoru a ochrana pred nimi*. eSlovensko, 2013, 112 s. ISBN 978-80-970676-6-3.

TOMKOVÁ, J. a kol: *Príležitosti a riziká používania internetu deťmi. Sociálna sieť Facebook: Záverečná správa z výskumnej úlohy*. Bratislava : Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie. 2015. 49 s.